

"СВІДОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Universal newspaper published daily except Sundays and holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1914, under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1102
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:

Three cents a copy.	PERIODICAL:
One year.....\$ 7.00	На рік.....\$ 7.00
Six months.....\$ 3.50	На пів року.....\$ 3.50
Three months.....\$ 2.00	На три місяці.....\$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:	В Америці та в Європі:
One year.....\$10.00	На рік.....\$10.00
Six months.....\$ 5.00	На пів року.....\$ 5.00
Three months.....\$ 2.75	На три місяці.....\$ 2.75

За окремих реалізацій не відповідає.

За кожну зміну адрес платити 10 центів.

Тел. "Свобода", Montgomery 5-0488. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5-1838.

Адреса: "СВІДОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО ЩО БАЧИТЬ

Американські газети, повні жадою російських новин, якби вони наситили не можуть через умови російської цензури, приймають лагома всяку вістку, що приходить посередними дорогами. Невдачно з'явилися були тут два описи російських умов, описи так від себе відідали, як день і ніч.

В одному з них Американець, що подорожував по Росії, каже, що він міг ізидити, куди йому хотілося, і бачити, що йому хотілося. «Я побачив, що російські фарми розвиваються знаменито, — великі простори землі, оброблювані ніч і день і зовсім змеханізовані, — гебій се були американські фарми в Монтані». Сей Американець має великі надії на Росію. За дванадцять від від нині, коли комуністична машина вповні розвинеться, — каже він, — з комунізмом в Росії не багато лишиться. Росія буде навіть мати збіжжя на вивіз поза границю, якщо її власне населення не буде зростати.

Рівночасно майже американські газети подали телеграфічно з Лондону враження, з якими приїхав з Росії Англієць. Сей Англієць є послом до англійського парламенту, членом робітничої партії, голосував і думає далі голосувати за вдержанням дипломатичних зносин з Росією та проти всякого вмишування у внутрішні справи Росії. Сей більшшній приятель виніс з Росії враження, які він висказує такими словами: «Я ще ніде в світі не бачив такої застрашаної нужди, ні стільки жорстокості, ні стільки панищини, що в Ленінграді вже в Москві Дорожничка страшна. Російський робітник заробляє пересічно 27 долларів на місяць. Фунт кельського масла коштує 4 доллари 90 центів. Овдї, черевники, м'ясо, хліб, мило і т.м. подібні потрібні речі йдуться за картками. Жінки й діти стоять годинами в хвості, ажді свого пайку. Я платив півтора доллара за 4 дикі грибки, 5 долларів за курпачку. Його вічно остерігають про те, що за ним шпигують. По вулицях ходять патрулі озброєної червоної гвардії, щоб застрашити населення. А московська річна конференція комуністичної партії повинна була відбуватися в домі божевільних».

Звідки така різниця в змальованню умов в Росії? Поперше, Англієць знає робітничі життя, Американець його не знає. По друге, Англієць як робітник уміє спостерігати робітничі життя, Американець як пан свого життя не знає і його спостерігати не може. По третє, Англієць їздив за свої гроші й мусів усе купувати. А Американець? Він каже: «Мене запросили в Росію попомогти їм розвинути державні фарми. Мені заплачено товсто».

Д. МАРКОВИЧ.

"ВЕСНА"

(Медюнки з життя 1870-тих років).

Ну, от учора ти боялася, як струна чарівна дзвенить... що я снімається з тебе за твоє імя. А ти, от-про, що ти думала: бажане справити наше свято. Перше, се здається на риторичні речі, коли люду, а сьогодні — яке боюся, що ти мене висмієш, і добре зробиш...

Чого? Мій хорший. Де се ти був? Я страшенно турбувалася...

Перше: добри-день, — він стискав її руки. У друге: смієся, — ідіалі, романтизм... але мені все однакою. От, на ті вквітчки, що ти бачила учора коло лісу, а се гіллячко од сосни, об яку ти оберлася, — се тобі, — а се... се травиця, де ти ступала ніжками — се мені буде на спомини...

Правда, смішно? Як би мені товариші почули, або побачили, вони б не заклопотали, засміяли. Як сміються. От відай на спомин вчорашнього дня...

Мій прекрасний, змогли тільки сказати Надя, так вона схилилася... І се ти аж вогди хазяй?

Туди, іди. А набрав свого аїя. Сидімо одпочити трохи. Ван, як би? Як почервонів... А я багато знову думала, думала без кінця. Думала, що сьогодні вже можна надіти щось обмірковати, дещо трохи розскажати...

Люба моя, говори, щебеш, а я слухатиму. Твій голос...

М. Данилаченко.

ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Повільний, але прогрес.

Ще до недавня значна більшість українських політичних діячів зовсім не цікавилася економікою. Це був предмет, який інтересувався тільки професори та студенти економічного факультету в університеті.

Практична економіка для нашого інтелекту не здавалася чимось ніжним, бо то вже переходило в буржуазну комерцію, з від цього вже одні крок, соромно подумати, до зичайного купства.

З практичної економіки наші політики визначали й знають тільки чисту кооперацію. Далше кооперації ні одні показуючи себе української політиці не йшов.

Ще перед двома роками українські газети в Канаді, друкуючи мої статті на загально-економічні теми, старанно викреслювали з них еретичні думки про те, що економіка, а не політика керує світом.

Рік тому цей, вирваж же маю до кого лякати, а ввесьою цього року одні з найвидатніших українських політичних діячів в Канаді пішов так далеко, що визнає економіку і політику різними сестрами, тільки одна чорніша, а друга біліша.

Але прогрес пішов ще далі. Ранш устуні моїх статей, в яких я писав, що наші матеріальні добробут зростає не через Марковську боротьбу з кредитом, а через їх співпрацю, викреслювали зовсім. За останніх же пів року теорія співпраці каже уже не здається нашим політикам такою еретичною, мабуть через те, що старий Марксист-премієр Великої Британії, Мей Демелла, пішов цією дорогою.

Недавно мене приємно здивувала стаття в "Свободі" під заголовком: «Невиправдані сподівання війни». П автор серіозно і зі знанням предмету розбирає нашу політичну проблему з новою для наших політиків точкою погляду, а саме з погляду чисто економічного.

Можна погоджуватися з висновками автора щодо можливості війни, але не може бути двох поглядів щодо правильності його оцінки сучасних

міжнародних фінансово-економічних стосунків.

Метою мого допису є багаторічні факти, які стверджують, що фінансово-економічні зв'язки між державами світу, як ніколи суцільні, залишають глибокий слід у читача, ніж усе інше.

Переродження золота.

Автор «Невиправдані сподівання війни», каже, що «по війні головним чином ставала Америка, яка через свої економічні впливи диктує ту чи іншу політику європейським державам».

В чомуж виявляються ці економічні впливи Америки? Щоб відповісти на це питання, треба повернутися до фінансового стану Америки перед війною.

До світової війни Америка хоч і була багатою, але її золотий запас був замалим для повного розвитку безмежних природних богатств країни. Вона мусіла позичати гроші для свого розвитку в Європі, переважно в Англії. Війна цілковито змінила фінансовий стан Америки.

Перші три роки війни, поки Америка не приступила до неї, вона випомовувала золото з Європи за свої сиріви й фабрики.

Війна, звичайно, підняла кредит, а через те вуююча Європа мусіла за все платити золотом.

Піанше, коли Америка сама приступила до війни, вона почала постачати своїми союзниками сиріви, фабрики та військово-зброя для кредит, бо Європа вже не мала золота, а до паперових грошей підчас війни та революції звичайно не має довіри.

Наслідки війни були ті, що більша половина світового золота перейшла до Америки, а крім того, «побідоносної» Антанта заборжала Америці за військово-побитання понад 12,000,000 долларів. Цей борг розспіається так:

Англія.....	4,600,000,000 долларів
Франція.....	4,025,000,000 "
Італія.....	2,042,000,000 "
Бельгія.....	417,000,000 "

а решту війни Польща, Чехія, Сербія та Румунія.

Крім цього по війні Америка позичила європейським урядам та приватним підприємцям коло 9,000,000,000 долларів, а також сплатила Європі всі свої довговіскові борги. Отже світова війна надзвичайно збагатила Америку, а тому можна сподіватися, що її сучасна економічна криза тільки передислокує перед її більшим розвитком в наступному десятилітті.

Наслідки інфляції в Європі.

Зовсім протилежні наслідки принесла війна Європі.

Всі, зачеплені війною європейські країни дуже зубожіли. Порятунком було тільки паперові гроші, і через те інфляція продовжувалася і після закінчення війни. Та інфляція ступила підтримувала індустрію, бо кожний спішає поспішити, аби тільки скорше витратити надолуч в своїй вартості гроші.

Темп інфляції все зростає, а в деяких країнах доходив уже до абсурду.

Повна економічна руїна загрожувала майже цілій Європі.

Червона зброя в Москві погирала гроші, бо мара большевизму в Європі перетворилася в дійсність.

Провідники економічно-політичного життя Європи почали розуміти, що без допомоги багатой Америки в Європі скоро загине хаос. Англія перша прийшла до згоди з Америкою і стабілізувала свою валюту.

Переправи за Америкою інших європейських держав, про так звані стабілізаційні позички дали добрі результати, бо Америка також була зацікавлена в стабілізації економічного життя Європи. За державними позичками для стабілізації валюти пішли позички вже в безмірно більшому розмірі для приватної європейської індустрії.

Тепер золото з Америки поділилося до Європи.

Воєнна і повсюдна інфляція, а піанше дефіцит в Європі дали в коротких словах такі наслідки:

Німеччина ізза інфляції анулювала всі свої колосальні внутрішні борги і то не тільки воєнні та повсенні, але й старі довоєнні. Навіть при-

варті довоєнні гіпотечні борги були анульовані на 75%.

Наслідком інфляції в Німеччині була знищення середнього класу, тобто хлібна буржуазія. Велика промисловість, розуміючи безвартість паперових грошей підчас інфляції, розбудувала й модернізувала тисячі мармариш підприємств. Але ці великі й модернізовані підприємства в дійсності також страждали, бо через інфляцію всім втрачали ввесь свій об'єктовий капітал.

Осіною 1924 року був прийнятий так званий план Доса. Цей план остаточно стабілізував німецьку валюту, а дикуючи чому віднімалися до нього до американського кредиту для німецької індустрії, міських самоврядувань та урядів.

З осені 1924 і до кінця 1928 року Німеччина позичила в Злучених Державах поверх 3,500,000,000 долларів.

План Доса був до певної міри експериментом і через те загальна сума воєнних відшкодувань, що Німеччина мусіла сплатити антанті, не була цілком п'яною фінансово.

Ще перекажучи, Німеччині вповні розвинути свої економічні сили, але ввесьокі економічні новини, вона почала дуже скоро економічно віджидати.

Та не віджидання з кінцем 1928 року припинилося через те, що одержувати нові кредити в Америці стало неможливим, бо занадто великої спекуляції гроші в Америці стали дуже дорогими.

Німеччина вступила в нову економічну кризу, яка продовжується ще й до сьогодні.

Англія, до війни традиційний світовий банкір, через багаторічній війни не могла стабілізувати свої гроші на їх тодішній вартості, а визнала її повний довоєнний парітет. Вона зберегла свій престиж, але за це її внутрішні військові борги реально були збільшені й тепер держава мусіла сплатити капітал і проценти на нього по повновартості фунтів за коліс позичений в дійсності налочно меншої вартості.

Несприятливий збіг економічних обставин, таких як зменшення покупної сили на гроші, високі податки, застарілі методи в індустрії, збільшення конкуренції Америки, розвиток ткацької промисло-

вості в Японії та Італії, страта китайського і російського ринків, заколот в Індії та Єгипті, і багаторічній війни, при великій Англії до неучаючої економічної кризи. Її власні гроші починають тепер гроші в Нью-Йорку, а не в Лондоні.

До війни, наприклад, Англія інвестувала в Канаді коло 1,000,000,000 долларів, а Америка тільки трохи більше 1,000,000,000. Тепер Америка має інвестувати в Канаді поверх 5,000,000,000 долларів, тобто більше ніж Англія, бо до війни в англійській інвестмент так збільшилася. Але Англія-США не легко випадають в розрахунок, як можна надіятися, що Англія не тільки вийде з економічної розрухи, а й збереже свою повну економічну арбітражну європейського арбітражу.

Що стосується Франції, то здрібно буржуазія втратила в позиченні царської Росії гроші, а крім того на інфляції, через стабілізацію франка на новий дійсній вартості, вона також втратила 80% свого капіталу. Страшним джерелом буржуазії покористувалася держава, але через інфляцію держава фінансово анулювала внутрішні борги на 80%.

Але Франція для експансії своєї промисловості має свої власні багаті конолі.

Майже всі сиріви вона також має. Її бюджетовий дефіцит є активний. Тільки американські туристи витратили в Франції що року поверх 100,000,000 долларів.

Відбуваючи зруйнованих війною частин країни і борги Америки й Англії Франція почне реконструкційні сплати з Німеччини.

З усіх культурних країн Європи тільки одна Франція тепер не має у себе економічної кризи та безробіття. Франція знає, що зробила по війні Америці та Швеції. Тепер державний банк Франції по скільки золотого запаса з драгми після Америки. Цілий довгошматок Європи тільки до Франції була війна є вже в сторію. Її нема потреби шукати нових ринків.

Італія, так як і Франція, через інфляцію в великій мірі анулювала свою внутрішні борги. Але з чисто політичних мотивів вона стабілізувала свої гроші приблизно на одну третину вище її дійсної тодішньої вартості. Цим вона зменшила покупну силу свого населення й підняла свою зовнішню торгівлю.

Та відіємий біс стабілізації зменшено збільшенням сільсько-господарської — промисловості, розвитком ткацької промисловості та значним зменшенням довозу вугля для своєї індустрії, що за позиченні в Америці гроші вона збудувала свої гідроелектричні станції й тим у дешевіша фабрикацію своїх виробів та зменшила потребу вугля.

Вже є деякі ознаки того, що Італіяська промисловість, після тріхрічної депресії, починає віджидати.

Рими газетної статті не дають можливості застановами над наслідками інфляції в деяких країнах Європи. Скажіть, що всі вони стабілізували свою валюту через позички в Америці. Деякі з цих держав були примушені згодитися на ті місії при своїх урядах так звані фінансові дорадники — Американці не люблять гучних заяв, а тому фактичного фінансового диктатора вони звуть дорадником.

Ще мусу думати, що по війні ці значні суми були позичені в Америці навіть буйшими інвесторними країнами, такими як: Голландія, Швейцарія, Данія, Норвегія, Фінляндія й всі без винятку п'янідово-американські республіки, а також Японія.

(Кінець буде)

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СІРОТИ-НЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОНОВА

(Далше буде)

81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

